

Reportage

Musicus in de zorg

Excelleren op een 'ander' podium

Er ontstaat stilaan een gekleurd spectrum aan muziekpraktijken in de zorg. Muziek levert een positieve bijdrage aan de kwaliteit van leven, de empirische ondersteuning daarvoor groeit. In het bijzonder als het gaat om de bijdrage van muziek aan patiëntwelzijn en -herstel, maar ook om het welzijn van zorg-professionals. De aanwezigheid van musici in de zorg wordt steeds normaler. Musicus in de zorg is geen uitzonderlijk beroep en zelfs conservatoria bieden onderwijs aan op dit terrein. Met muziek, en specifiek live gespeelde muziek, komt de menselijke maat terug in de zorg en wordt de weg naar een interessant beroepsprofiel geopend.

Verstillend eiland

Professionele musici fungeren vaak als motor in deze praktijken. In eerder onderzoek concludeerden mijn collega's van de Hanzehogeschool Groningen en ik dat als musici aan het bed van zieke patiënten of in de werkomgeving van zorg-professionals musiceren ze tegenwicht bieden aan de overheersende aandacht voor medisch aspecten. Patiënten en verpleegkundigen omschrijven musici als 'behartigers van de buitenwereld' en verpleegkundigen geven aan de interactie via muziek te ervaren als 'inspirerend' en 'motiverend' voor het contact met patiënten. Het contact met musici als verstillend eiland binnen de hectiek van efficiëntie en werkdruk.

Musici in het Universitair Medisch Centrum Groningen, 26 november 2022.
Fotografie: Karolien Dons

Het publieke debat over musici als katalysator in de aanpak van maatschappelijke opgaven concentreert zich op de bijdrage en impact ervan op de vooruitgang, en de hoopvolle verwachtingen van makers die daarmee gepaard gaan. Daarom zoom ik hier in op de aanwezigheid van musici in de zorg en wat het hén brengt om daar te werken. In praktijken in de zorg combineren musici zowel hun artistieke als maatschappelijke drijfveren. Voor musici komend uit de conservatoriumcultuur, waarbij men wordt geacht vooral te excelleren in de traditie van het podium, is het tot uiting brengen van die maatschappelijke kant niet vanzelfsprekend.

Houvast

Het traditionele concertpodium inclusief haar conventies en rituelen horend bij maker, publiek en alle rollen daartussen is namelijk een standvastige traditie in onze westerse samenleving. Professionele musici, voor wie het podium het werkterrein is, zijn de aangewezen conservatoren van deze traditie. Wanneer zij een zorg-context betreden, is dat podium en alles daar-

Karolien Dons

omheen afwezig. Sterker nog, er komt heel wat anders voor in de plaats. Het publiek in een zorgsetting is niet per se anoniem of neutraal: leven, ziekte, dood en al het moois en lelijks dat daarbij komt kijken, spelen zich af pal voor je neus. Zorgprofessionals horen continu zo efficiënt mogelijk te werken; hoe krijg je ze dan mee in een stukje gevoelsmuziek, al helemaal als je bedenkt dat ze te maken hebben met torenhoge werkdruk en uitval van collega's? Muzikaal improviseren ligt voor een aantal musici nog binnen handbereik, maar hoe improviseer je in dit samenspel van onvoorspelbaarheid en kwetsbaarheid naar een muzikaal moment? Hoe om te gaan met ethische dilemma's? En, niet onbelangrijk, hoe maken of co-creëren musici een sociale situatie waarbinnen zij zelf hun eigen artistieke ei kwijt kunnen? Het acute gebrek aan houvast voor musici wanneer zij een context betreden waar muziek niet het eerste en/of enige is waar het om draait, betekent dat musici vanaf nul die houvast zullen moeten opbouwen.

Nieuw paradigma

Zorg zit dus evengoed in het relationele werk van musici. Hun menselijk en muzikaal contact, en de bewuste en onbewuste keuzes die ze daarin maken of faciliteren, beïnvloeden de kwaliteit van leven van anderen, en werkbeleving en -motivatie van zorgprofessionals. Wanneer musici beseffen dat zorg niet alleen een context is waar ze welkom zijn, maar ook een mogelijk aspect van hun relatie met hun publiek, kan dat fundamentele vragen oproepen rondom 'waartoe ben ik hier als musicus?' en 'welke rol speelt zorg in de relatie met mijn publiek op deze en andere plekken?'

Het beschouwen van muziekpraktijken vanuit een lens van zorg kan vruchtbaar zijn, maar is tegelijkertijd, en opnieuw, spannend. Bij musici kan zorg twijfel oproepen over professionele trots en artistieke autonomie. Een lens van zorg vraagt om een nieuw paradigma voor de musicus en muziek in onze samenleving. Een zorgende relatie is namelijk gecompliceerd, en misschien wel de moeilijkste relatie van allemaal:

'To care can feel good; it can also feel awful. It can do good; it can oppress. Its essential character to humans and countless living beings makes it all the most susceptible to convey control. But what is care? Is it an affection? A moral obligation? Work? A burden? A joy? Something we can learn and practice? Something we just do? Care means all these things and different things to people, in different situations. So while ways of caring can be identified, researched, and understood concretely and empirically, care remains ambivalent in significance and ontology'

(Puig de la Bellacasa 2017, 1).

In het ontwikkelen van muziekpraktijken in de zorg, het scheppen van ontwikkelkansen voor musici in de zorg en het gesprek over musicus in de zorg als beroepsperspectief, is het daarom belangrijk te beseffen dat maatschappelijke betrokkenheid veelvormig kan zijn. Gespletenheid, paradoxen, en het niet-weten zijn in die betrokkenheid normaal. •

Literatuur

Puig de la Bellacasa, M. (2017) *Matters of care: speculative ethics in more than human worlds*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Karolien Dons is lector Music in Context bij het Kenniscentrum Kunst & Samenleving aan de Hanzehogeschool Groningen en gelieerd aan het Prins Claus Conservatorium